

Čas je podivnost, záhada.

Na sklonku dne jdu spát a za chvíli vstávám do nového, jež rovněž nemá dlouhého trvání. Život plyne jen jedním směrem. Vrátit se nemožno a i kdyby snad vzpomínkami na minulost - nelze ji změnit. Minulost minula nás... Před chvíli jsem byl malý hošík, najednou jsem dospělý a zanedlouho začnu stárnout a po čtyřicítce to prý uhání jako vítr. Je to jako stavba vysoké věže - následující se vždy staví na minulém a jednou to celé stejně tragicky a definitivně spadne.

Jean Francois Lyotard v eseji o Barnettu Newmanovi píše : "*Delight*, toto negativní potěšení, které kontradiktorickým, téměř neurotickým způsobem charakterizuje pocit vznešeného, pochází ze zadržetí bolesti. Tuto hrozbu, kterou v sobě obsahují určité "předměty", určité situace a která napadá i naši snahu zachovat sebe sama, Burke nazývá hrůzou, *terror* : temnoty, samota, mlčení, přibližování smrti mohou působit hrůzu, protože dávají na vědomí, že pohled, druhý, řeč, život brzy již nebudou. Zakoušíme možnost, že záhy již nebude nastávání. Vznešené spočívá v tom, že ze samého středu této hrozící nicoty přesto něco nastane, že přesto něco "přichází" a dá na vědomí, že neskončilo vše."

Tato slova velmi přesně vystihují mé základní motivace.

Připomínají mi též když jsem jako dítě probrečel celé noci z hrůzy, že mi jednoho dne zemřou rodiče.

Když jsem si protrpěl nejhorší napsal jsem v devíti letech báseň Osud :

"Osud je před námi a souká se námi dozadu do minulosti

Přede ho budoucnost a různé překážky nám nastavuje

Kam jdeme ?

To nevím, ale konec naší cesty je v neprosunuté překážce - smrti

Jdeme a spíme, kdy se probudíme ?"

Plynutí času je jedna z naprosto zásadních otázek vůbec, kterou prokazatelně řešili filosofové ještě před Aristotelem a člověk se časností a vidinou své konečnosti zabývá odedávna. Přelom v lidském poznání času znamená samozřejmě Einsteinova teorie relativity, fyzika po Einsteinovi a zejména

kvantová mechanika nastoluje zcela bizarní vidění světa. Tuto oblast jsem se zájmem okrajově nahlédl. Zajímají mě především autoři, u kterých se moderní fyzika setkává s filosofií.

Ve sféře do které ostřím svůj zájem o plynutí času je ale např. problém hypostaze lidského etalonu více méně irelevantní, neboť se nezabývám ničím jiným než podstatně lidským.

Směr - šipka času je pro člověka coby komplexní a tedy vyvíjející se, stárnoucí a umírající strukturu podstatný, resp. je podstatný sled událostí klíčových nebo tvořících lidský život. Nietzschevský mýtus věčného návratu, jakož i teorie o sukovitosti času, duchovních možnostech zastavení času či jeho zpětného chodu jsou stejně tak irelevantní. Ireverzibilita a jednosměrnost plynutí času je totiž pro člověka jediná zřetelná, přesněji řečeno já osobně nejsem s to tvrdit, že jsem zažil kdy něco jiného, když opomenou okamžiky pochybností při zážitcích *deja-vous*. Na druhou stranu je mi svým způsobem blízká myšlenka, že vůbec netušíme, jak čas ve skutečnosti plyne, (někdy takový pocit mám) moje bakalářská práce je rozpracování mé vize o lidském čase, je to lidská vize času, ať už je ten iluzorním výtvozem lidské mysli nebo neměnnou skutečností. Původním plánem bylo ztvárnit všechny zásadní vize mého světového názoru, koncept však vyzníval ve své všezahrnující šíři povrchností a rovněž jsem si uvědomil, že toto téma v sobě obsahuje všechna zbývající, ať už bezjáství člověka či smrt.

Šlo mi v zásadě o zachycení idey plynutí času se vším, co to znamená pro člověka a jeho život.

Životní retrospektiva, uvědomění si : "Já jsem, žiju !"

Nejedná se o konkrétní záznam, nadřadil jsem absolutní abstraktní ideu jedinečnému sledu konkrétních jevů.

Těžiště práce představují čtyři plátna o rozměrech 90 x 180 cm. Tento tvar vznikl náhodným přiložením dvou skic vedle sebe, ale má své opodstatnění - jsou to dva absolutní útvary - čtverce, jeho podélnost je časové ose vlastní. Mohly by být i větší, ale zamlouvala se mi určitá stísněnost související s představou konečnosti a nedostatku času. V rozporu s horizontalitou formátu jsou svislé pruhy, které představují události našich dnů, kardinální body, které poznamenávají a zásadně ovlivňují celé další prožívání. Když jsem si dodatečně uvědomil jejich podobnost s Newmanovými "zipy", zrodil se hlubší zájem o dílo tohoto amerického umělce.

Druhý a třetí obraz z ústřední série označuji jako "vodní obrazy", výslednou podobu jim totiž dala voda, kterou jsem na ně ústy nastříkal. Rád bych někdy počkal na déšť.

Prakticky všechny malby jsou černobílé a to z mnoha důvodů. Chtěl jsem především podtrhnout zájem o obsah, zdálo se mi, že každý barevný vjem by rušil závažnost kontemplace o tématu i meditaci samu. A v neposlední řadě mi šlo o zachování původní vize.

Vznikly tak v určitém smyslu "ošklivé obrazy", popírající tak trochu hodnotu umění jako obchodního artiklu v jeho prioritě výsledku před procesem.

Nakonec se jedná i o testování hranic zjištění z předchozích projektů, že totiž mysl je schopná označit něco za dobré a něco za špatné na základě svých vlastních kritérií, což je de facto svévole. I v takto omezeném rejstříku formy existují silné emoce, jistě jde o odlišnou hladinu a vzruch je jemnější - avšak ! Avšak !

Skicy, ať velké či malé jsou podstatně živější, což je dáno tím, že byly vlastně zkoušením, testováním, hrou. Zato plátna jsou minimalističtější, koncept se vyostřuje a vybrušuje, byly pracnější.

Soubor doplňuje dětská Kresba k citované básni Osud, zaadjustovaný Artefakt a Ready made - kus lina nalezený na silnici.

Velmi zajímavým shledávám fenomén stopy - viditelná je na obraze vlastně stopa po štěpci, záznam jeho striktně jednosměrného pohybu v prostoru - čase, neřaděná barva ulpívá na nerovnosti povrchu podobně jako lidé a jejich činy zanechávají své stopy v reálném světě.

Všechny obrazy jsou vlastně takovými stopami, ne však v takto čistě artikulované podobě.

Mimo Newmana jsem z ohromného množství relevantních umělců reflektoval ještě dílo Gerharda Richtera a George Matthieu. Jsem si vědom i jasné souvislosti s existencialismem informelu.

Díky této práci jsem měl možnost uvědomit si množství různých aspektů života kupř. melodie vs. tón, vyvstalo mnoho výtvarných problémů, např. ilustrativnost v abstrakci atd.

Stalo se mi však, že při samotné práci o tématu vůbec nepřemýšlím, nejsem si vědom symbolického či obrazového významu barvy na textuře plátna, jde o čistou práci a vlastně v podstatě živé prožívání plynutí času, NEVÍM NIC. Dostal jsem se do stavu, kdy jen dělám a o ničem nic nevím.

Plynutí času během práce ilustrují jedny, dvojce, troje barvou pocákané ponožky při malování obrazu na podlaze, obdobný počet hromádek popela z cigaret oponenta, které zůstaly ležet na zemi po konzultaci,

vlakové jízdenky absolvovaných cest s vytištěnými uplynulými daty.

Barnett Newman napsal, že jeho dílo, správně pochopeno, by mohlo představovat nástroj sociálního dobra, stejně tak bych byl rád já, kdyby moje obrazy způsobily přijetí bolesti z plynutí času, aby ťaly do živého, aby divák tento problém dále neodsouval a netrpěl dále iluzí dosahování, aby byly nástrojem dobra duševního...

23. května jsem při čekání spontánně zažil podivný stav - naprostý klid, nicnechtění, neúnava, ale čistý spánek - vypnutý mozek. Zdálo se, že i ta bezčasovost by se stala strašidelnou, útrpnou a bolavou... Plynutí času je vlastně požehnání. I smrt !

V Brně, 15.6.2003

Jan Karpíšek